Buddhistická Kosmologie

Říše prázdnoty (Ārūpyadhātu)

Ārūpyadhātu (Sanskrit), nebo **Arūpaloka** (Pāli) (Tib: gzugs med pa'i khams; Jpn: 無色界 *Mushiki-kai*) neboli „říše bez forem“ patří dévům, kteří v předchozím životě dosáhli jedné ze 4 arūpadhyān a udrželi si ji, a nyní se těší z plodů (vipāka) tohoto úspěchu. **Bodhisattvové** však do Ārūpyadhātu nevstupují, ani když už dosáhli arūpadhyāny.

Existují čtyři druhy dévů v Ārūpyadhātu, které odpovídají čtyřem druhům arūpadhyāny:

- **Naivasaṃjñānāsaṃjñāyatana** neboli **Nevasaññānāsaññāyatana** (Tib: *'du shes med 'du shes med min*; Jpn: 非有想非無想処) „Ani vnímání, ani nevnímání“ - v této sféře došly nehmotné bytosti dále než jen k pouhému popření vnímání, a dosáhly nejvyšší stav, ve kterém se neúčastní „vnímání“ (saṃjñā - rozdělování věcí podle jejich znaků), ale zároveň nejsou ani v nevědomosti. Této sféry dosáhl Udraka Rāmaputra (Pāli: Uddaka Rāmaputta), druhý ze dvou Buddhových učitelů, který ji považoval za ekvivalent osvícení.
- **Ākiṃcanyāyatana** nebo **Ākiñcaññāyatana** (Tib: *ci yang med*; Jpn: 無所有処 *musho u sho*) "sféra nicoty“ (doslova „postrádající všechno“). V této sféře spočívají bytosti, které meditují o tom, že „není nic“. To se považuje za formu vnímání, byť velice jemnou. Této sféry dosáhl Ārāḍa Kālāma (Pāli: Āḷāra Kālāma), první ze dvou Buddových učitelů, který ji považoval za ekvivalent osvícení.
- **Vijñānānantyāyatana** nebo **Viññāṇānañcāyatana** nebo **Viññāṇañcāyatana** (Tib: *rnam shes mtha' yas*; Jpn: 識無辺処 *shiki mu hen jo*) „sféra nekonečného vědomí“. V této sféře dlí bytosti, meditující o vědomí, a o tom, jak je všeobjímající / všeprostupující.
- **Ākāśānantyāyatana** nebo **Ākāsānañcāyatana** (Tib: *nam mkha' mtha' yas*; Jpn: 空無辺処 *kū mu hen jo*) "sféra nekonečného prostoru". V této sféře bytosti meditují o nekonečném všeprostupujícím prostoru (ākāśa).

Říše forem (Rūpadhātu)

Rūpadhātu (Pāli: Rūpaloka; Tib: *gzugs kyi khams*; Jpn: 色界 *Shiki-kai*) neboli “říše forem” je, jak název napovídá úrovní, kde se již bytosti nacházejí na konkrétním místě, a mají těla, která jsou ale tvořená jemnou substancí, která je pro obyvatele nižších úrovní (Kāmadhātu) neviditelná. Janavasabha Sutta například říká, že když Brahma (bytost z “Brahmické” úrovně Rūpadhātu) chce navštívit nebe Trāyastriṃśa (které je v Kāmadhātu), musí na sebe vzít “hrubší podobu”, aby ho mohli vidět.

Bytosti v říši forem na rozdíl od bytostí v Kāmadhātu nepodléhají extrémům rozkoše a bolesti, nejsou ovládány touhou po věcech přinášejících smyslové potěšení. Těla ve světě forem se nedělí na mužské a ženské pohlaví.

Podobně jako bytosti v Ārūpyadhātu mají i obyvatelé Rūpadhātu mysl odpovídající určité dhyāně (Pāli: jhāna), v tomto případě jedné ze čtyř nižších dhyān, kterým se také říká rūpadhyāny. Bytosti

v Rūpadhātu tedy podle dosažené dhyāny patří do jednoho ze čtyř stupňů, které se skládají z podúrovní. Těch je v theravādové tradici celkem 16 – tři pro každou dhyānu a navíc 5 ve kterých žijí Śuddhāvāsa dévové. Tradice Vibhajyavāda jich uvádí 17, ve čtvrté dhyāně o jednu podúroveň více.

Struktura světa Rūpadhātu vypadá jako soustava plání, naskládaných nad sebou, každá je 2x větší než ta pod ní, vyšší světy tedy mají větší rozlohu, a směrem dolů se naopak zmenšují. To odráží víru, že těla dévů ve vyšších světech jsou také větší.

Čisté země

Světy **Śuddhāvāsa** (Pāli: Suddhāvāsa; Tib: *gnas gtsang ma*), doslova "čisté příbytky", se od nižších světů v Rūpadhātu liší tím, že nejsou dosažitelné obyčejnými zásluhami a meditační praxí, žijí v nich jen Anāgāminové, "ti, kteří se nevracejí" – ti kteří jsou již na cestě stát se Arahatem, a dosáhnou osvícení přímo ve světech Śuddhāvāsa, aniž by se rodili do nižších úrovní. Každý Śuddhāvāsa déva je ochráncem buddhismu. Brahma Sahampati, který žádal nově osvíceného Buddhu, aby začal vyučovat, byl Anāgāmi, který znal předchozího Buddhu. Śuddhāvāsa dévové se již nerodí do nižších úrovní, a Bodhisattvové proto do světů Śuddhāvāsa nevstupují, protože mají v úmyslu se dobrovolně znovu narodit jako lidé.

Tito dévové sem postupují z nižších úrovní díky učení Buddhy, a tak tyto světy mohly zůstávat prázdné po velmi dlouhá období, pokud zrovna žádný Buddha neexistoval. Na rozdíl od nižších úrovní jsou ale světy Śuddhāvāsa věčné, nejsou nikdy zničeny žádnou katastrofou. Śuddhāvāsa dévové předpovídají příchod Buddhy, a v přestrojení za Brahminy odhalují lidem znaky, podle kterých Buddhu rozpoznají.

Pět světů Śuddhāvāsa:

- **Akaniṣṭha** nebo **Akaniṭṭha** – svět „dévů jež jsou si rovni" (doslova "nemající nikoho jako nejmladšího"), nejvyšší ze světů v Rūpadhātu. Současný Śakra se v něm v budoucnosti zrodí. Zde přebývá Mahesvara, vládce tří světů Samsáry (nezaměňovat s titulem boha Šivy v hinduismu).
- **Sudarśana** nebo **Sudassī** – dévové s jasným zrakem žijí ve světě, který se podobá světu Akaniṣṭha a přátelí se s nimi.
- **Sudṛśa** nebo **Sudassa** – svět „krásných" dévů je údajně místem, kde se může zrodit pět druhů Anāgāminů.
- **Atapa** nebo **Atappa** – svět „bezstarostných" dévů, po jejichž společnosti touží mnoho bytostí na nižších úrovních.
- **Avṛha** nebo **Aviha** – svět „neupadajících" dévů, možná nejčastější místo kam přicházejí Anāgāminové. Mnoho z nich dosáhne arahatství přímo v tomto světě, jiní postoupí výše a „reinkarnují" se do stále vyšších úrovní Čistých zemí, až dojdou do světa Akaniṣṭha. Těm se v jazyce Pāli říká Uddhaṃsota - „ti, jejichž proud míří vzhůru".

Světy Bṛhatphala

Stav mysli bytostí ve světech Bṛhatphala (Jpn: 四禅九天) odpovídá čtvrté dhyāně, a charakterizuje

ji vyrovnanost (upekṣā). Světy Bṛhatphala nejsou zničeny žádnou přírodní katastrofou, „vítr“ sem nedosahuje.

- **Asaññasatta** (Sanskrit: Asaṃjñasattva) (tato úroveň je uváděna jen v tradici Vibhajyavāda) – “nevědomé bytosti”, dévové, kteří dosáhli vysoké dhyāny (která se podobá světům prázdnoty) a protože se chtějí vyhnout úskalím vnímání, vstoupili do stavu nevnímání, ve kterém zůstávají po omezenou dobu, pak ovšem klesnou na nižší úroveň.
- **Bṛhatphala** nebo **Vehapphala** (Tib: *'bras bu che*) – “velmi plodní” dévové / dévové „velké odměny“. Rodí se zde někteří anāgāminové.
- **Puṇyaprasava** (jen v tradici Sarvāstivāda; Tib: *bsod nams skyes*) – svět dévů, kteří jsou “potomky zásluh”.
- **Anabhraka** (jen v tradici Sarvāstivāda; Tib: *sprin med*) svět “bezoblačných” dévů.

Světy Śubhakṛtsna

Stav mysli bytostí ve světech Śubhakṛtsna (Jpn: 三禅三天) odpovídá třetí dhyāně, charakterizované ”tichou radostí” / klidnou spokojeností (sukha). Těla těchto dévů stále září jasným světlem. Světy Śubhakṛtsna jsou nejvyšší z “pomíjivých” úrovní, na konci každé 64. mahākalpy je zničí vítr, voda na ně nikdy nedosahuje.

- **Śubhakṛtsna** nebo **Subhakiṇṇa / Subhakiṇha** (Tib: *dge rgyas*) – svět dévů “naprosté krásy”.
- **Apramāṇaśubha** nebo **Appamāṇasubha** (Tib: *tshad med dge*) – svět dévů “neomezené krásy”. Vyznačují se “vírou, ctností, studiem, štědrostí a moudorosí”.
- **Parīttaśubha** nebo **Parittasubha** (Tib: *dge chung*) – svět dévů “omezené krásy”.

Světy Ābhāsvara

Stav mysli bytostí ve světech Ābhāsvara (Jpn: 二禅三天) odpovídá druhé dhyāně, charakterizované blažeností (prīti) a radostí / spokojeností (sukha). Ābhāsvarští dévové prý ve svém nadšení křičí *“aho sukham!”* = “ó, jaká to radost!”. Těla těchto dévů vydávají jasné záblesky paprsků světla, jako blesky na obloze. Říká se, že jsou si navenek podobní, ale jejich vnímání je různorodé.

Světy Ābhāsvara jsou pomíjivé, na konci vivartakalpy jsou zničeny vodou (oheň na ně nedosahuje nikdy). Na počátku příští vivartakalpy se jejich prvními obyvateli stanou bytosti reinkarnované z Ābhāsvary (ti, kteří zde byli již před katastrofou).

- **Ābhāsvara** nebo **Ābhassara** (Tib: *'od gsal*) – svět nádherných dévů, nebo také “dévů majících lesk”. Mohou žít 8 mahākalp, což je 1 vivartakalpa, doba trvání světů Ābhāsvara.
- **Apramāṇābha** nebo **Appamāṇābha** (Tib: *tshad med 'od*) – svět dévů “neomezeného světla”, což je prý zároveň kvalita, o které meditují.
- **Parīttābha** nebo **Parittābha** (Tib: *'od chung*) – svět dévů “omezeného světla”.

Světy Brahma

Stav mysli bytostí ve světech Brahma (Jpn: 初禅三天) odpovídá první dhyāně, a charakterizuje ho

pozorování (vitarka) a introspekce (vicāra), ale někdy také blaženost (prīti) a spokojenost (sukha). Světy Brahma jsou zničeny ohněm vždy na konci mahakalpy.

- **Mahābrahmā** (Tib: *tshangs pa chen po*; Jpn: 大梵天 *Daibonten*) – svět "Velkého Brahmy", kterého mnozí považují za stvořitele světa, jeho tituly jsou "Brahmā, Velký Brahmā, Dobyvatel, Neporažený, Vševidoucí, Všemohoucí, Pán, Stvořitel, Vládce, Otec všeho co kdy bylo a je". Podle Brahmajāla Sutty je Mahābrahmā bytost ze světů Ābhāsvara, která vyčerpala své zásluhy, propadla se do světů Brahma, a protože si nepamatuje svou předchozí existenci, myslí si, že je sám prvotní příčinou všeho. *(poznámka překladatele – buddhisté a hinduisté se do sebe podobným způsobem strefují častěji. Jaroslav Vacek v úvodu k Bhagavadgítě píše, že hinduisté říkají, že Buddha byl 9. inkarnací Višnua, který sestoupil na svět proto, aby vytvořil falešné učení a "svedl do pekel všechny, kdo nemají dostatečně pevnou víru v boha". Tady v buddhistickém systému na oplátku udělali z ústředního božstva hinduismu jakousi pomatenou megalomanskou entitu na nejnižší úrovni říše forem. Umím si představit, že se asi neměli navzájem moc rádi)*.
- **Brahmapurohita** (Tib: *tshangs 'khor*) – „Brahmovi ministři" jsou bytosti původem ze světů Ābhāsvara, kteří se zrodili jako společníci Mahābrahmy potom, co strávil nějaký čas o samotě. Protože přišli až potom, co si přál mít společnost, domnívá se, že je stvořil, a že je jejich pánem. Pokud se tyto bytosti později zrodí v nižších světech, a vzpomenou si na svůj předchozí život, budou vyučovat doktrínu o stvořiteli Brahmovi.
- **Brahmapāriṣadya** nebo **Brahmapārisajja** (Tib: *tshangs ris*) – „Brahmova družina" jsou dévové patřící do Brahmova sněmu. Také se jím říká **Brahmakāyika**, to je ale zároveň označení jakékoli bytosti ve světech Brahma.

Říše touhy (Kāmadhātu)

Bytosti zrozené v Kāmadhātu (Pāli: Kāmaloka; Tib: *'dod pa'i khams*; Jpn: 欲界 *Yoku-kai*) se liší v tom, nakolik jsou šťastné – všechny jsou ale pod vlivem Māry, a jsou vázány smyslovou touhou, která je příčinou utrpení. Výjimku tvoří jen Arahati, Bodhisattvové a Buddhové, kteří sem z nějakého důvodu sestoupili úmyslně.

Ráje

Následující čtyři světy jsou ohraničené pláně, stále obývané dévy (až po svět Cāturmahārājikakāyika) a říká se jim ráje. V západním smyslu by se tento pojem nejlépe vztahoval na tyto čtyři světy:

- **Parinirmita-vaśavartin** nebo **Paranimmita-vasavatti** (Tib: *gzhan 'phrul dbang byed*; Jpn: 他化自在天 *Takejizai-ten*) – ráj dévů, kteří „tvoří pro druhé". Dévové v tomto světě netvoří smyslové formy pro vlastní potěšení, ale pro potěšení jiných dévů. Vládcem tohoto světa je Vaśavartin (Pāli: Vasavatti), který žije déle, je krásnější, má více moci a štěstí, a umí tvořit nejnádhernější smyslové objekty za všech místních dévů. Žije zde také devaputra (tj. bytost z „rasy bohů") jménem Māra, a ten se snaží udržovat zdejší dévy pod vlivem smyslových potěšení. Někteří také říkají Mārovi Vaśavartin, ale tradičně jsou považováni

za dvě odlišné bytosti.

- **Nirmāṇarati** nebo Nimmānaratī (Tib: *'phrul dga'* ; Jpn: 化楽天 *Keraku-ten*) – ráj dévů, kteří „se radují z vlastních výtvorů“. Tito dévové umí vytvořit libovolné smyslové vjemy a fantasie pro své potěšení. Vládce tohoto světa se jmenuje Sunirmita (Pāli Sunimmita), a jeho ženou je znovuzrozená Visākhā, nejvýznamnější mezi upāsikāmi (následovnicemi Buddhy).
- **Tuṣita** nebo **Tusita** (Tib: *dga' ldan*; Jpn: 兜率天 *Tosotsu-ten*) – svět „šťastných“ dévů. Je významný tím, že v něm pobývají Bodhisattvové před svým dalším zrozením na zemi. Před několika tisící lety zde žil Bodhisattva Śvetaketu (Pāli: Setaketu), který se inkarnoval jako Siddhārtha a stal se z něj Buddha Śākyamuni. Nyní zde vyčkává Bodhisattva Nātha (někdy také Nāthadeva), který se má inkarnovat jako Ajita a stát se příštím Buddhou, který bude znám jako Maitreya (Pāli: Metteyya). Tento Bodhisattva je jednou z nejvýznamnějších bytostí ve světě Tuṣita, jeho vládcem je ale jiná bytost, déva jménem Santuṣita (Pāli: Santusita).
- **Yāma** (Tib: *'thab bral*; Jpn: 夜摩天 *Yama-ten*) – svět, kterému se říká „ráj bez bojů“, protože je to nejnižší z nebeských úrovní oddělených od vřavy nízkých světů. Dévové se zde vznáší volně ve vzduchu a nemají žádné starosti. Vládcem je déva Suyāma, a podle některých zdrojů může být jeho ženou Sirimā, kurtizána z Rājagṛha v časech Buddhy, která byla ke mnichům štědrá.

Světy Sumeru

Sumeru je v Buddhismu bájná hora uprostřed země. Je obrovská, a má vrcholek zvláštního tvaru, kolem kterého obíhají slunce a měsíc. Její základna spočívá v širém oceánu, a je obklopená několika prstenci nižších pohoří a oceánů. Tři zde uvedené světy se nacházejí na hoře Sumeru a okolo ní: Trāyastriṃśa dévové žijí na vrcholku, Cāturmahārājikakāyika dévové žijí na svazích, a Asurové žijí v oceánu u její základny. Hora Sumeru a okolní oceán jsou domovem nejen božstev, ale i mnoha bytostí z lidových pověstí, kteří málokdy vstupují do světa lidí.

- **Trāyastriṃśa** nebo **Tāvatiṃsa** (Tib: *sum cu rtsa gsum pa*; Jpn: 忉利天 *Tōri-ten*) – „svět třiceti tří dévů“ je široká rovná plošina na vrcholku hory Sumeru, plná zahrad a paláců dévů. Vládcem je Śakra devānām indra - „Śakra, vládce dévů“. Kromě 33 dévů zde žije mnoho nadpřirozených bytostí, například služebnictvo dévů a Apsarasas (nymfy).
- **Cāturmahārājikakāyika** nebo **Cātummahārājika** (Tib: *rgyal chen bzhi*; Jpn: 四大王衆天 *Shidaiōshu-ten*) – svět „čtyř velkých králů“ se nachází na svazích hory Sumeru, ovšem někteří obyvatelé žijí ve vzduchu v okolí. Vládnou mu čtyři velcí králové: Virūḍhaka, Dhṛtarāṣṭra, Virūpākṣa a jejich vůdce Vaiśravaṇa. Dévové, kteří vedou slunce a měsíc se také přiřazují do tohoto světa, stejně jako dvořanstvo čtyř velkých králů, složené z bytostí Kumbhāṇḍa (trpaslíci), Gandharva (víly), Nāga (draci) a Yakṣa (skřeti).
- **Asura** (Tib: *lha ma yin*; Jpn: 阿修羅 *Ashura*) – svět Asurů je oblast na úpatí hory Sumeru, z níž většina leží v hlubokém oceánu. Není to jejich původní domov, ale místo, které si našli potom, co byli v opilosti svrženi z Trāyastriṃśa, kde předtím žili. Asurové stále bojují a snaží se získat zpět království na vrcholku hory Sumeru, ale nedokáží prolomit obranu čtyř králů. Asurové se dělí do mnoha skupin, a nemají jednoho společného vládce. Mezi vůdci

jednotlivých skupin jsou například Vemacitrin (Pāli: Vepacitti) a Rāhu.

Pozemské světy

- **Manuṣyaloka** (Tib: *mi*; Jpn: 人 *nin*) – svět lidí a humanoidních bytostí žijících na zemském povrchu. Prstence pohoří okolo hory Sumeru jsou obklopeny širým oceánem. Oceán pak obepíná kruhová horská stěna zvaná Cakravāḍa (Pāli: Cakkavāḷa), která ohraničuje svět. V tomto oceánu leží čtyři kontinenty, které jsou v poměru k jeho velikosti malými ostrovy. Kvůli jeho rozloze není možné z jednoho kontinentu na druhý doplout na obyčejné lodi, ale v dávných dobách, když vládli cakravartinští králové, byla komunikace mezi kontinenty možná skrze poklad jménem **cakraratna** (Pāli **cakkaratana**), s jehož pomocí mohli cakravartin a jeho družina létat vzduchem mezi nimi. Jména čtyř kontinentů jsou:
- **Jambudvīpa** nebo **Jambudīpa** (Jpn: 閻浮提 *Enbudai*) – nachází se na jihu, a žijí na něm běžní lidé. Má tvar vozu, nebo trojúhelníku s tupým vrcholem, který je namířený na jih – představa, která pravděpodobně odráží tvar pobřeží jižní Indie. Je 10 000 jón široký (pode tradice Vibhajyavāda) nebo má obvod 6 000 jón (v tradici Sarvāstivāda). Jmenuje se podle obřího stromu Jambu (Syzygium cumini) který vyrůstá uprostřed kontinentu. Každý z kontinentů má takový strom. Všichni Buddhové, kteří přicházejí na zemi, se objeví na Jambudvīpa.
- **Pūrvavideha** nebo **Pubbavideha** je na východě a má tvar půlkruhu, jehož rovná strana míří na západ (k hoře Sumeru). Je široký 7 000 jón (Vibhajyavāda) nebo má obvod 6 350 jón, a rovná strana je 2 000 jón dlouhá (Sarvāstivāda). Jeho obřím stromem je akát.
- **Aparagodānīya** nebo **Aparagoyāna** leží západě a má tvar kruhu o obvodu 7 500 jón (Sarvāstivāda). Je na něm obří strom Kadamba. Žijí na něm lidé, kteří nebydlí v domech a spí na zemi, jsou 7.3 metru vysocí a žijí 500 let.
- **Uttarakuru** se nachází na severu a má tvar čtverce o straně 2 000 jón, jeho obvod je tedy 8 000 jón. Jeho obřímu stromu se říká kalpavṛkṣa (Pāli: kapparukkha) neboli kalpový strom, protože vydrží celou jednu kalpu. Obyvatelé Uttarakuru jsou prý mimořádně bohatí. Nemusí pro živobytí pracovat, protože jídlo u nich roste samo, a nemají žádný soukromý majetek. Mají města postavená ve vzduchu. Tito lidé jsou 15 metrů vysocí, žijí 1 000 let, a jsou pod ochranou Vaiśravaṇy.
- **Tiryagyoni-loka** nebo **Tiracchāna-yoni** (Tib: *dud 'gro*; Jpn: 畜生 *chikushō*) – označení pro všechny živočichy, kteří jsou schopní vnímat a trpět, bez ohledu na to jak jsou velcí.
- **Pretaloka** nebo **Petaloka** (Tib: *yi dwags*) – pretové, neboli hladoví duchové, žijí na zemi. Vzhledem ke svému stavu mysli ji ale vnímají jinak než normální lidé. Žijí hlavně na poušti a na opuštěných místech.

Pekla

Naraka nebo **Niraya** (Tib: *dmyal ba*) je název pro světy, ve kterých je nejvíce utrpení, překládá se jako peklo nebo očistec. Stejně jako u jiných světů se sem bytosti dostanou v důsledku své karmy, a jen na omezenou dobu.

Fyzicky jsou světy Naraka řadou vrstev v zemi pod Jambudvīpa. Obvykle se dělí na 8 chladných pekel (Arbuda, Nirarbuda, Aṭaṭa, Hahava, Huhuva, Utpala, Padma, Mahāpadma) a 8 horkých pekel (Sañjīva, Kālasūtra, Saṃghāta, Raurava, Mahāraurava, Tapana, Pratāpana, Avīci).

Základy světa

Tyto struktury vedou hluboko do země, 80 000 jón pod úroveň hladiny moře, což je také zároveň nadmořská výška hory Sumeru. Pod nimi je vrstva „zlaté hlíny“, substance dost pevné, aby podpírala váhu hory Sumeru. Tato vrstva je 320 000 jón tlustá, a končí 400 000 jón hluboko. Zlatá hlína je podpírána vrstvou vody, která je tlustá 8 miliónů jón, a končí v hloubce 8,4 miliónu jón. Pod vodou je ještě „kruh větru“, který je 16 milionů jón hluboký, a také mnohem širší, a podpírá tisíc různých světů nad ním.

Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Buddhist_cosmology